



2011:23

# Bondrumsgården 2011

Antikvarisk medverkan, 2011

Jimmy Juhlin Alftberg



Regionmuseet  
Kristianstad  
Landsantikvarien i Skåne



Rapport 2011:23

# Bondrumsgården 2011

Antikvarisk medverkan, 2011  
Fågeltofta socken, 1043  
Tomelilla kommun  
Skåne län

Jimmy Juhlin Alftberg

## **Regionmuseet Kristianstad Landsantikvarien i Skåne**

Kristianstad  
Box 134, Stora Torg  
291 22 Kristianstad  
Tel 044 – 13 58 00 vx, Fax 044 – 21 49 02

Lund  
Box 153, St Larsomr. Byggnad 10  
221 00 Lund  
Tel 046 – 15 97 80 vx, Fax 046 – 15 80 39

[www.regionmuseet.se](http://www.regionmuseet.se)

© 2011 Regionmuseet Kristianstad / Landsantikvarien i Skåne  
Rapport 2011:23  
ISSN 1651-0933

Omslagsfoto: Ommurade fackfyllningar på södra längan.  
Samtliga foton och digitala bearbetningar: Jimmy Juhlin Alftberg.  
Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriverket, Gävle. Dnr 507-99-502.

## **Bondrumsgården 2011**

### **Innehåll**

Administrativa uppgifter	5
Historik med relevans för arbetet	5
Utförda åtgärder	5
Timmer och lera	5
Tak	8
Avvikelser från handlingarna	9
Kulturhistorisk bedömning av utförda åtgärder	9
Iakttagelser under restaureringen	9
Övriga handlingar med relevans för arbetet	9



*Tomelilla kommun, Bondrumsgården ungefärligt markerad*



*Del av Fågeltofta socken, Bondrumsgården markerad.*

## Administrativa uppgifter

Objekt	Bondrumsgården
Socken	Fågeltofta
Kommun	Tomelilla
Länsstyrelsens beslut	2011-05-02 (dnr 434-3493-11)
Byggherre/beställare	Albo härads hembygdsförening
Entreprenörer	Knadriks kulturbygg
Antikvarisk medverkan	Jimmy Juhlin Alftberg
Byggnadstid	Juni – oktober 2011
Slutbesiktning	2011-10-04

## Historik med relevans för arbetet

Årets arbeten är de sista inom den bemyndiganderam som Länsstyrelsen i Skåne beslutade om 2009.

Under den snörika vintern 2010/2011 skadades ett flertal taksparrar på den södra längan. För att åtgärda skadan beviljade Länsstyrelsen i Skåne ett separat byggnadsvårdsbidrag. Arbetena enligt bemyndiganderamen och det tillkommande bidraget gällande takskadorna kom att gå in i varandra, men då bidragsbesluten har två olika diarienummer redovisas de bägge insatserna separat.

## Utförda åtgärder

### Timmer och lera

Arbetena är utförda på södra längan och i anslutning till östra längans södra gavel, samt på boningshusets vind.

På södra längans norra sida har fotträet skarvats på två ställen, på ömse sidor om vagnsporten (se fig. 2). Den östra skarven är 1,5 meter och den västra 4 meter. Skarvningarna är utförda som stående bladskarvar samt fästa med timmerspik. Nytt timmer är av handbilad ek.

I samband med att väggpartiet väster om vagnsporten riktats upp har även tre knutskallar (på stickbjälkar) skarvats – två med gaffelskarv och en med bladskarv (ex fig. 3). Nya kilar – ”bläJOR” – av ek har noga inpassats i knutskallarna och själva skarvningarna är fästa med timmerspik.

Lejden ovan vagnsporten har likt befintligt utförande bytts till en längd av 7,4 meter. Nytt furutimmer är fällt på Ravlunda skjutfält. På ny lejd, samt på delar av den befintliga, har åtta stycken nya ekdubb monterats – dubben som håller skägg-läkten på plats (fig. 5).

I sydöstra hörnet, inne i höladan, har en naturligt böjd bjälke av al ersatts mot nyttillverkad, handbilad av samma träslag. Alen fälldes i Ballingstorp. Ovanpå al-bjälken har en sparre bytts. I anslutning till östra längans södra gavel har ett nytt hanband monterats på det sparrpar som i ett tidigare skede utgjort gavelröste. På grund av en större spricka i den västra av dessa sparrar har ett tillägg gjorts i form

av en stöd Stolpe som monterats under hanbandets infästning i den västra sparren (åtgärden är reversibel). Se vidare fig. 1.

I Södra längan, invändigt i södra fasaden, har en sprucken lejd temporärt reparerats genom fixering av påbultat timmer (fig. 4).



*Fig. 1. Timmerarbeten utförda i höladan. Ritningen ej skalendig.*

Fem fackfyllningar av bränt tegel har till sin helhet monterats ner. Uppmurningen har skett med det återanvända teglet. Själva murningen har utförts med lera kommen från äldre mjukgjorda lerstenar, vilka sannolikt är slagna i socknen. Till klining har använts skifferhaltig lera, vilken tagits på en åker ett par kilometer väster om Bondrumsgården (fig. 6). Troligtvis är det på ungefär samma ställe den äldre leran en gång i tiden tagits.

I tre fackfyllningar – markerade med stjärna på fig. 2 – har större ilagningsarbeten utförts mot befintliga stakar. I de två nedre facken i vagnsporten har den gamla lerkliningan återanvänts.

Mindre ilagningsarbeten har utförts på fackfyllningarna i anslutning till de ommurade partierna samt inne i södra längan i anslutning till drängkammaren.

På boningshusets vind, mitt emot murstocken på södra takfallet, har den mittré, södra sparren förstärkts genom påsalning av en bräda.





Fig 2. Södra längans norra långsida. Gråbrun markering visar de ommurade fackfyllningarna, vit markering de fyllningar som genomgått mindre lagningsarbeten. Stjärnorna markerar de fack där lerklining skett på originalstakar. Gulbrun markering visar omfattningen av utbytt timmer. Vita pilar utvisar platsen för skarvade stickbjälkar/knutschallar. Röda prickar markerar platsen för de nya ekdubben, som håller skäggslanan på plats.



Fig 3. Skarvad stickbjälke, V om porten.



Fig 4. Fixering av lejd, invändigt i S längan.



Fig 5. Ny dubb vid skäggslanan.



Fig 6. De ommurade facken.

## Tak

Hela södra längans norra takfall samt ett sti på södra takfallet har täckts om med halm (ca 90% Polsk, 10% från föreningens odling i Glimmeboda). Bindning är utförd med rafter av oskalad hassel och pilvidjor - rafterna är tagna vid Blåherremölla och vidjorna inköpta från Danmark. Efter omtäckningen diagonalskars takfallen.

Ryggning är utförd med löspressad råghalm från Gälds Köpinge. Befintliga ryggträn är återanvända samt kompletterade med ca 10 nytillverkade par. Ryggträna är sammanfästa i löpande följd på skalade hasselkäppar, 4 – 6 par per käpp.

På grund av de omfattande timmerlagningarna fanns det ingen möjlighet att omtäcka södra längans södra takfall enligt ”sti”-metoden.

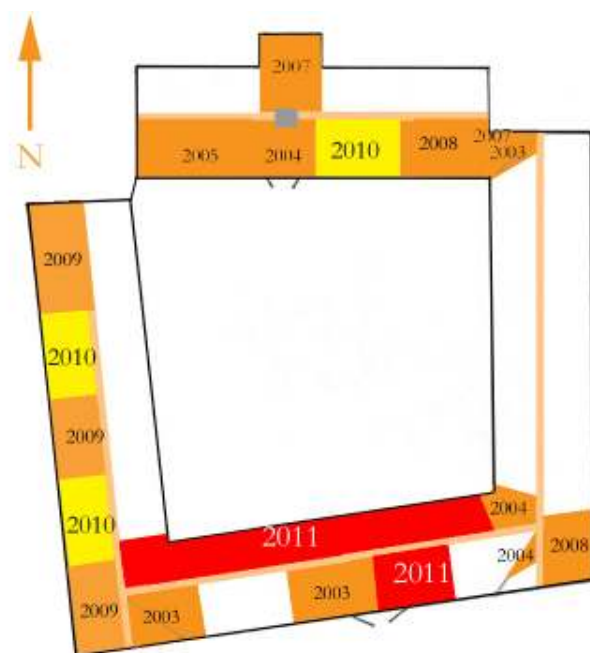


Fig. 7. Omtäckningsarbeten på Bondrumsgården 2003-2011.



Fig. 8. Anslutningen mot Ö längan.



Fig. 9. Anslutningen mot V längan.



Fig. 10. Vy mot S längans N fasad efter arbetet.

### **Avvikelser från handlingarna**

Inga avvikelser har noterats.

### **Kultuhistorisk bedömning av utförda åtgärder**

Arbetet är mycket väl utfört enligt Länsstyrelsens beslut och efter byggnadens egna förutsättningar.

### **Iakttagelser under restaureringen**

Den skifferhaltiga lerkliningens gav ett påfallande fett intryck, samt visade sig torka anmärkningsvärt långsamt. Vid slutbesiktningen hade facken ännu inte vitmenats, vilket sker så snart all lera torkat.

### **Övriga handlingar med relevans för arbetet**

- 2008-10-06 Offert med detaljerad arbetsbeskrivning, Knadriks kulturbygg
- 2009-04-06 Länsstyrelsens bidragsbeslut, dnr 434-74240-08
- 2009-04-06 Länsstyrelsens bidragsbeslut, inköp av halm, dnr 434-74245-08
- 2011-10-04 Slutbesiktningsprotokoll

Kristianstad 2011-10-14

Jimmy Jublin Alftberg

# Regionmuseets rapportserie 2011

## Kulturmiljö

1. Södervidinge kyrka – ny församlingslokal under läktaren, Södervidinge sn, AM, Petter Jansson och Maria Sträng, 2010
2. Snårarpskeramiken. En aktivitetsbunden produktion, Vä sn, Ceramologisk undersökning, Birgitta Hultén
3. Arlövs kyrka – ljussättning och flytt av altare, Arlövs sn, AM, Maria Sträng, 2010
4. Hässlunda kyrka – invändig ändring, Hässlunda sn, AM/AK, Lotta Eriksson & Maria Sträng, 2009-2011
5. Halmstads kyrka – yttre renovering, Halmstads sn, AK, Petter Jansson och Kerstin Börjesson, 2007-2008
6. N. H. Nilsson i Hammenhög – nytt tak på automobilpalatset, Hammenhögs sn, AM, Helene Stalin Åkesson, 2010-2011
7. Reslövs kvarn – omläggning av tak, Reslövs sn, AM, Ingela Blomén, 2010-2011
8. Aosehus, Åhus sn, kompletterande undersökning SU, J Juhlin Alftberg/H Lilja, 2010
9. Kävlinge gamla kyrka, -konserveringsarbeten etapp 1-3, Kävlinge sn, AK/AM, Petter Jansson & Ingela Blomén, 2008-2010
10. Ångfärjestationen – en plats för möten och minnen, Helsingborgs sn, BMU, Maria Sträng & Ingela Blomén, 2011
11. Hovby smedja – Elvings värld, Norra Åsum sn, BMU, Ingela Blomén, Paul Hansson & Linnea Stolle
12. Vårdplan Alunbruket, Andrarum sn, VP, Jimmy Juhlin Alftberg & Helene Stalin Åkesson, 2011
13. Fleninge kyrka – renovering av tornet, Fleninge sn, AM, Maria Sträng, 2010-2011
14. Vårdplan Månsas, Vånga sn, VP, Heikki Ranta, Åsa Jakobsson, Jimmy Juhlin Alftberg och Cissela Olsson, 2011
15. Tjörnedalagården – analys av kunskapsunderlaget, Gladsax sn, KA, Heikki Ranta, 2011
16. KGB i Skåne – KvalitetsGranskning av Byggnadsminnen utifrån kunskapsunderlaget, PJ, Kristina Nilén, Anna Rabow och Heikki Ranta, 2010-2011
17. Landskapet som trädgård – Pilalléer och pilevallar på Söderslätt, PJ, Patrik Olsson, 2011
18. Lackalänga kyrka – renovering av tornspirans tak, AM, Maria Sträng 2011
19. Gamlegård, Dagstorp 5:2 – omläggning av halmtak, Dagstorps sn, AM, Ingela Blomén, 2011
20. Ballingstorp och Per-Ols, Kviinge sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2011
21. Burlövs gamla prästgård – renovering av källare, Burlövs sn, AM, Ingela Blomén, 2011
22. Kulturens Östarp; Östarp 1:3. Vård- och skötselplan för landskap och kulturmiljö. Everlöv sn, PJ, Åsa Jakobsson och Cissela Olsson, 2011
23. Bondrumsgården 2011, Fågeltofta sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2011

### Förkortningar:

AF- antikvarisk förundersökning  
AK- antikvarisk kontroll  
AM- antikvarisk medverkan  
AU- arkeologisk utredning  
DK- dokumentation, övrigt  
FU- arkeologisk förundersökning  
KA- kulturhistorisk analys  
MD- murverksdokumentation  
OU- osteologisk undersökning  
PJ- projektrapport  
VP- vårdplan  
UN- arkeologisk undersökning  
BD- byggnadsdokumentation  
BAD- byggn-ark-dokumentation  
BMU- byggnadsminnesutredning

